

Николай Райнов

Умна мома и цар
Монголска приказка

Във времето на цар Ургай живеел един богат старец, който си имал три дъщери. Най-малката от тях – на име Кооку – била прочута като най-хубава, най-добра и най-умна мома в цялото царство.

Намислил веднъж старецът да закара добитък да го продава на царския пазар. Прощава се с дъщерите си и ги пита:

– Какво да ви донеса от пазара, деца?

– Мене огърлица – казва най-голямата.

– Мене шапчица, обшита с кожа – моли се втората.

– А мене нищо ми не трябва! – отсича хубавицата Кооку.

– Защо тъй, дъще? – пита я баща ѝ.

– Само един подарък би ми бил по сърце – отговаря тя, – но е мъчно и опасно да ми го вземеш.

– Ти знаеш колко те обичам, мила дъще – казва старецът. – Нищо няма да пожалея за тебе, от нищо няма да се побоя.

– Наистина ли?

– Заклевам ти се!

– Щом е тъй – казва Кооку, – разпродай всичкия добитък, но за късопашатия бик не искам пари – колкото и да ти дават, – а искам лявото око на царя.

– Какво приказваш ти, дъще?

– Както щеш. Ако не можеш да направиш това, нищо не искам.

Спомня си старецът клетвата и си мисли:

„Не току-тъй е прочута със своята добрина и мъдрост моята Кооку. И това нещо не току-тъй е намислила.“ Махва ръка и казва:

– Да става, каквото ще, ще направя, както казваш ти! И тръгва на път.

Стига на пазара. Бързо разпродава всичкия добитък; не продава само късопашатия бик.

– Продай и него, старче! – казват му хората.

– Да го продам, но можем ли се спазари?

– Колко искаш?

– Донесете ми за него лявото око на царя.

– Ти да не си полудял? Разбираш ли какво приказваш?

– Много добре разбирам. Щом ви се вижда скъпо, бикът ще си бъде мой.

Из целия пазар се разнесла мълвата.

Стигнала тя до ушите на царските хора. Един от тях казал на царя:

– Светли господарю, на пазара е дошъл един старец, продава хубав късопашат бик, но не иска за него пари, а твоего, ляво око!

Заповядал царят да доведат стареца при него.

– Какво, старче? Да не си полудял? – пита го той. Пада старецът при нозете на царя, моли се:

– Не ме наказвай, изслушай ме. Аз казах това по заповед на дъщеря си – мъдрата хубавица Кооку. Отначало се уплаших от нейните думи, но като зная, че тя всякога умно е постъпвала – помислих, че и това не е намислила току-тъй, и изпълних желанието й.

„Па може и да не е току-тъй“ – помислил си царят и пуснал стареца с условие веднага да доведе дъщеря си при него. Явява се Кооку.

– Защо си учила баща си да иска моето ляво око? – пита царят.

– Знаех аз, че ще ти съобщят какво иска баща ми и че той ще ти каже кой го е накарал, а ти ще пожелаеш да ме видиш и ще ме повикаш при себе си. Иначе как бих могла да те видя?

– А защо ти е дотрябвало да ме видиш?

– Исках да ти кажа какви слухове се носят сред народа за тебе. Мисля, че ще ти бъде полезно да знаеш това.

– Какви слухове?

– Всички казват: „Лявото око на царя му е излишно; той не гледа с него.“

– Как така?

– Когато дойдат хора при тебе да се съдят, големците и богатите застават от дясната ти страна, а бедните – от лявата. И ти всякога задоволяваш тия, които стоят отдясно. Затова и народът казва: „Царят не гледа с лявото си око – то му е излишно.“

Разсърдил се царят и заповядал да съдят Кооку – да я изпитат: от мъдрост ли или от дързост се е решила да каже на царя тая истина.

Мислили, мислили съдиите как ще могат да изпълнят царската заповед и най-после намислили. Повикват при себе си хубавицата и й казват:

– Отговаряй: ако няколко момчета отидат за ябълки, кое ще набере най-много?

– Това – отговаря Кооку, – което не се покачи на дървото да бере ябълките една по една, а тръсне дървото и ги събере на земята.

– През мочурливо място кой най-скоро ще премине?

– Който върви право през него, няма да мине скоро; който го заобиколи, ще надпревари.

– Умно момиче! – пошъпват си съдиите. – Нищо не ще може да го затрудни!

– Добре – обръщат се те към Кооку. – Ами ако някой иска да стане

известен на всички, какво трябва да направи?

– Колкото може да помага на тия, които са забравени от всички. Споглеждат се съдиите, оставят момичето и отиват, та казват на царя:

– Не от дързост, а от мъдрост ти е казала хубавицата ония думи. Изслушал царят съдиите, но все не му се искало да прости на момичето, че се е осмелило да го обвини в неправда.

– Идете си – казва той на съдиите. – Аз ще го изпитам сам. Няколко дена царят обмислял какво да запита момичето. Най-после го повиква.

– Узнай цената на моите съкровища – му казва.

– Ще узная – отговаря момичето, – ако пред всички придворни обещаеш да ми се покоряваш три дена и три нощи.

– Аз ли да ти се покорявам?... Я гледай ти!... Много искаш. Но добре. Само мисли: ако в продължение на трите денонощия не ми отговориш на въпроса, ще те убия.

– Добре, тъй да бъде – отговаря Кооку. – А сега ето какво ще ти заповядам: три денонощия няма ни да ядеш, ни да пиеш.

Тежко било на царя да изпълни тая заповед, ала нямало какво да прави: дал бил обещание пред всички придворни.

На третото денонощие гладът мъчил царя ужасно. Кооку занася и слага пред него една паница с вкусна гозба.

– Царю, готов ли си да дадеш всичките си съкровища за тая гозба?

– Готов съм – извиква царят.

– Ето каква е цената на твоите съкровища... Яж сега, наздраве! Сяда царят да яде и обявява момичето за много мъдро.

– И ако занапред забележиш, че не гледам добре с лявото си око – прибавя той, – можеш да ми напомниш за това.

– Господ да поживи Кооку – заговорили бедните хора. – Застъпи се за нас пред царя. И занапред царят й позволява да му напомня за нас.

– Позволил й да му напомня! Каква полза от това? Тя ще живее с баща си много далеч от царя – на границата на неговите владения – възразявали някои.

Но докато хубавицата Кооку живяла при царя, тя се харесала на най-големия му син и той се оженил за нея.

Паднала на сърце тая сватба на целия народ. Оттогава цар Ургай почнал да гледа винаги, когато отсъжда, и с лявото око, както гледал догава с дясното.

КРАЙ

© Николай Райнов

Сканиране, разпознаване и редакция: unicode, 2008

Публикация:

Николай Райнов. Приказки от цял свят

Второ издание

Съставителство и редакция: Богомил Райнов

Литературна група V. Тематичен номер 2587

Редактор на издателството ЛИЛИЯ ИЛИЕВА

Художник ЛЮБЕН ЗИДАРОВ

Художник-редактор ВАСИЛ ЙОНЧЕВ

Макет и технически редактор ТОМА СТАНКУЛОВ

Коректор НАТАЛИЯ КАЦАРОВА

Дадена за набор 18. III. 1972 г. Подписана за печат 30. IX. 1972 г. Излязла от печат 20.

XII. 1974 г. Формат 58×84/18 Печатни коли 44,50. Издателски коли 36,93. Тираж

50,125. Цена 3,60 лв.

Издателство „Народна култура“ – София, 1974

ДПК „Димитър Благоев“ – София

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/4875>]